

Gál Sándor

A lassulás mibenléte

Megbizonyosodtam arról – nem volt túlságosan nehéz –, hogy egy napon már *nem lesz erőm írni*. És a „*Lassulás...*” eddigi sorsát teszik egyértelművé. Mintha nem csak odakint, de befelé is *sötétedne!*

Ha emlékezetem nem csal, már korábban is eljutottam valami hasonló, fel-felbukkanó „élményemre.” Ma délután pedig M. Cowley könyvét böngészve akadtam rá Hemingway elkeseredett soraira ez irányban, amikor – kórházban lévén – így fakadt ki: „Nem tudom befejezni a könyvet. Egész nap ennél az istenverte munkaasztalnál voltam, itt álltam egész nap, csak egy mondatot, talán csak egy-két mondatot kéne leírnom, és nem bírom, nem tudom leírni. Egy szót sem. Érted? Nem tudom.” (218. o.)

Szóval, ha felemelem a fejemet, a falról az idős „Hem” pulóveres portréja néz le rám, némán, s mintha azt mondaná, hogy „öregem – mert ma már én volnék (vagyok) az idősebb –, semmi értelme a szándékainknak, ha egy sörétes puskát se tudunk felemelni... Nemhogy használni tudjuk a tollat! Amely – bár elképesztő – de a legnehezebb munkaeszköz ezen a világon...”

Szóval, ha az emberre rászakad 83 esztendő sötétje, akkor gond kikászolódnia a belső, világosabb tájakra, s írásban keresni a megmaradásra szánt kísérleteit. És így esteidőben elindul „az utolsó lehetséges trófea felé...” (217. o.)

*

Megérteni a halált(!?)

Amikor az étellel – az életünkkel – sem igen tudunk mit kezdeni...

Hogy mit fed, vagy mit jelent az „élet-halál harc”, az „élethe-halálra” szóló küzdelem vagy szándék vagy netán elszánás!

Honnan hová jut el általa az ember? L. Aragon írja: „A XX. században először történt meg a világ felosztása. Senkinek se lehet többé olyan illúziója, hogy megszökhet ebből a világból.” (*A költő és a valóság*, 14. o.)

S ugyanő jelöl a következő oldalon egy másik fordulópontot: „A gép – írja Aragon – először bevonul a művészetekbe. A plakátból, a reklámból költemény lesz. Rimbaud-féle *látnok* vetekszik a vásári kikiáltóval, a reklámügynökkel, a rádió hangszórójával...”

Ezeket a mondatokat Aragon 1924-ben írta le. És akkor még sejtelve se lehetett arról, hogy az amerikaiak „ipari irodalma”, a reklám loccspoccsáradat miként árasztotta – árasztja – ma sokszorososan el az e-földi kultúrát, folyékony giccszuhatagával. Ami, mondja Aragon „a szókincs összezsugorodásának és minden gondolat megfékezésének áramlata volt”. (Uo.)

*

Ami alább következik, az meglehet, hogy utópia, de ma már realitása is elképzelhető. Mert – rémlik, hogy olvastam valami ilyen kísérletféléről. Nos, lássuk hát, miről is van szó.

Az emberi agy – az értelem – mint óriási energiaforrás működik a születés pillanatától a halál beálltáig. Namármost, a feltételezés szerint a halál előtti pillanatban az emberi értelmet valami akkumulátorfélébe átáramoltatva összesűrítének, „életben” tartanak, és a benne lévő óriási tudáshalmazokat tovább hasznosítanák... Még elképzelni is gond lehet(ne), micsoda tudás- és energiaforrások jutnának a megmaradt emberiség birtokába ezáltal...

Ha volna egy-két év felesleges időm még az írásra, föltehetően hozzálátnék egy lehetséges – és sikeres – emberi kísérletről megírni egy utópisztikus regényt...

Fantasztikus távolságokat lehetne bejárni az emberréválás kezdeteitől, mondjuk egy másik naprendszer meghódításáig – hiszen millió és millió emberi egyed teljes genetikai tapasztalata, tudása állna rendelkezésünkre, kiapadhatatlan forrásként.

... Hogy mi, és mivé lehetne e földgolyó legeredményesebb ragadozója!!!

S hogy mindezt egy egyszerű fehérjének(?), a proteinnek köszönhetjük... A két lábbon járás horizontot megváltoztató mozzanatától, a tűzrakás tudományát birtokba véve, az emlékezet és a beszéd teljességével együtt – hát több mint döbbenetes!

Még így, ilyen rapszodikus estéli firkaként elgondolva is!

S hogy már valóban folynak ilyen irányú kísérletek...(?)

Ugyan, mi valósítható meg egy vagy több milliárd ember egybefogott tudásából?!

A kérdés optimista.

Az én személyes válaszom: SEMMI!

MERT NINCS ÁTADÁS!!!

Egy töredék az előbbiekhöz:

nem tudom miért s minek
de itt voltam vagyok s leszek

Leszek – valóban?!

*

Hajnalidőn ébredtem, kint az udvaron nehéz ködök gomolyogtak, eltakarták előlem a hajnalt – az eget és a földet... Láthatatlan magasságuk hangtalanul hömpölygött a Kanyaptáig, s még távolabbra, magával sodorva minden decemberi titkot és megismerhetőt. Hogy ilyenkor még a madarak se repülnek, nincs cinkepityegés, se varjúkárogás, és a diófák ágaira alászállnak az egek, megroskasztván azokat, s láthatóan, érzékelhetőn. Alattuk pedig a földalatti világ sötétlő, kerek vakondtúrás-piramisai.

Ilyenkor szólni se tud az emberfia, hiszen mindezt „együtt látja és érzi” – az *egészség egy bénító erejét: nincs se föld, se ég.*

Igen!

És én se vagyok...

*

Délutáni jó hír: Zoltán unokám első két kötelező vizsgáját a Komenskýn abszolválta. Igazi karácsonyi ajándék!

... Miközben ezt a „karácsonyi örömet” igyekeztem valóságunkba emelni kávémelegítés közben, afelől kezdtem gondolkodni, hogy az ilyen, semminek vélt munka, mint az ebéd utáni kávé felmelegítése, ugyan hány percet, napot omlasztott – omlaszthatott – egybe évtizedeim egészéből?!

Megmondhatatlan az életünk „parányi részecskéinek” az összessége... Majdnem azt írtam, hogy a „tömege” – mint a Mount Everest...

*

Ennek a „leírt lassulásnak” egyik része az, amely *tudatosul*, azonban sokszorosán több arányaiban az, amit nem tudok megragadni. Mert a „belső szervek” s a bennük zajló, életben tartó „események” értelemmel követhetetlenek – így nem is rögzülhetnek visszaolvasható egészként. És tisztában vagyok azzal is, hogy mindazért, amit leírok, józanabb embertársaim – esetleges olvasóim – akár félbolondnak is tarthatnak...

Más és legalább ilyen összetett kérdés, hogy mindezt képes vagyok még leírni, vagy a leírás előtt még végiggondolni, hogy legyen eleje, közepe és vége!

Ám, ha még nem lesz vége, három vagy négy eléggé összetett, történelmileg fontosnak ítélt emlékemet is illene rögzíteni... Na és ott van az egyik szekrényben 30-40 év levelezése, évenként borítékolva – szóval ezeket a XX. századi leveket is összeválogathatnám – *Levelek a XX. századból* címen.

Vagyis illene eldöntenem, hogy mit ne írjak le. Ezt indokolja az is, hogy tegnapelőtt a kardiológián voltam, s az ottani eredmények külön nyomósítják az imént mondottakat...

*

Tegnap éjszaka Satya rendben hazaérkezett Bécsből, bár Gömörben hátráltatta némi köd akadály.

Szándékomban volt folytatni a leépülés napi tapasztalatait, s túl azon az „egyéb” megírnivalót – már-már kötelezőnek érzett – emlékeit, élményeit, de semmire se jutottam magammal...

Ami azonban szinte hihetetlen, hogy Sándor hozott egy olyan – ha jól mondom – számítógépes programot, amely az előbeszédet *leírja!* Kipróbáltuk, gyönyörűen működik. Csak még a hétköznapi használatát kell megtanulnom – a „rábeszélés” napi rutinját.

Közös erővel, Satyával, megigazgattuk a közel háromméteres karácsonyfát, és sikerült felállítani a veranda közepén.

Volt még közben néhány használható – vagyis leírni érdemes – gondolatom, de valahány eltűnt abban a felettünk lévő „mindenségben”, amelynek terét, mozgását, hangját – ha van – nem ismerjük, csak sejtéseink vannak arról, hogy *lehetnek...*

Egyébként itt a karácsony, holnap jönnek Évusék – vagyis kezdődik az *ÜNNEP*.

*

Fáradt vagyok, napok óta nem tudok egyenesbe jönni magammal. Mintha nem érzékelném sem a belső, sem a külső változásokat... Se elkezdni, se befejezni azt, ami feltehetően fontos, vagy nem az.

Ez *reggeli* írás!

Lényegében: készülődés a vadászatra. Tegnap este előkészítettem a két sörétest – a 12-es Bajkált és a 16-os Kruppot – és a hozzájuk tartozó töltényeket, remélve, hogy van még néhány fácán a hími tavak árterében... Hűvös, „tavaszi” szelünk van, ami eléggé szokatlan így december végén, de a vadászat lényegét nem bontja meg – egy kis szél van – de hozzáöltözünk, hogy elviselhető legyen az élet.

Most hát várom Satyát, mert felköltözött a saját házába, s van már saját házszáma is!... Hát várom, s közbe bepakolok a Fronterába minden szükséges holmit, mert fél nyolcra Perénybe kell lennünk a „gyülekezőn”... A vadászat eredményeiről ide ragasztok még egy-két mondatot később...

... De a vadászból nem lett semmi. Perényből haza kellett jönni, mert a vércukorszint megpörgette a tájat körülöttem, s a maradék délelőtt azzal telt el, hogy visszataláltam – mondjuk így – a maradék világba.

Nagyon hideg északi szél fúj – didergető.

ÉS EZ ITT MÁR NEM ÉN VAGYOK.

*

Néhány nappal később: igazi szilveszteri-újesztendei ajándék: Molnár Kati, Szigeti Jani, Karkó Jani, Nagy tisztelendő úr és Vilma húgom váratlan ideérkezte – hozták a *Létezés képletei* elkészült, harmatfriss köteteit, Satya csodaszép, színes fotóival illusztrálva.

(...) Szilveszter délutánján rövid időre elsötétült előttem a világ, és, bár igyekeztem, képtelen voltam felállni – valamiféle *kettős homály* nehezedett rám ólomszínű „kiterjedéssel”, és elég sokáig eltartott, amíg visszataláltam a valós térbe. És még most is ez a furcsa bizonytalanság nehezíti a járását, a leülést és a felegyenesedést is.

Az évvárás és az évkezdés előtt a kettős veszedelem, ami ellen egy fikarcnyi esélyem sincs a győzelemre...

Ennek ellenére holnap megpróbálok egyenesbe jönni magammal.

Hátha sikerül! 2020. január 1.

*

Ha nehezen is, de magamhoz tértem. Már a betűim is olvashatóbbak, csak lassan kell írnom. Még a másolást nem próbáltam meg, mert úgy érzem, annak nem érkezett el az ideje. De: tudok újra járni, írni, és már egy „rövid” feketekávét is elfogyasztottam ebéd után. Holnap az új kötetemből postázok el párat, új évi üdvözet helyett.

*

Egy délutáni töredék:

a befelé omló gondolat
 önmagát mélyre temetve
 a *lett* és a *volt* között
 örökké égő bűvöletben

És most próbálom magammal elhitetni, hogy minden újra rendben van. Pedig csak valamivel volt jobb a nappalom a tegnapiénál...

És olykor úgy találok, hogy magamat ismétlem – *mintha változatokat fogalmaznék ugyanazokról a történeésekről...*

Kellemetlen érzés tudatosítani, hogy ez valóban megtörténhet. Bár nagyobb baj ebből aligha is származhat...

Vagyis inkább legyen a papíron kétszer ugyanaz, mint egyszer a hiány. Mert a *hiányt* nem biztos, hogy lehet pótolni – ugyanis így nyolcvan után esetleg az emberi tudatban nem történhet meg a *visszalapozás*.

Hogy valami végleg eltűnhet abból, amit csak én tudok, csak én ismerek.

*

Az állított meg egy pillanatra, hogy fogalmam sincs arról, hogy a velem egykorúak hogy élnek napjaikat, mivel foglalkoznak stb. Milyen reményekkel ébrednek, s mivel indulnak az éjszakák árnyai-sötétjei felé?!

Hogy ami engem megtart, a *gondolkodás, az írás, számukra jelent-e valami többet a létezés bonyodalmas sodrásában?*

Mit ér az, ami utánunk itt marad?

Talán egy lábnyom a reggel hullott hóban, amelyet délidőre eltüntetnek a napsugarak...

Valami, ami látható *egész és szépség* volt.

VERS – talán, ami *mindenséggé* illant. Vagy elnyelte a földmély.

Szóval semmi bizonyosság nincs arról, hogy életünkben és cselekedeteinkben mi léssen állandóvá és – használhatóvá.

S hogy mi a több: a maradandó nyereség vagy a – veszteség...

... Szóval a létezés kérdései... Amelyekre nincs elhitethető válasz – így marad annak a „keresése” – s végül: maradék feladatnak ez a *keresés* adja a továbbhaladás

értelmét, minden használható jelzőt és állítást – megérteni a cselekvő igéket, együtt ezt az egészszet...

De: miért és meddig?

Vagy: meddig és miért?

*

Elég „összetett” nap volt a mai. Reggel még minden reménységesnek tűnt, de azután a vércukorszint-csökkenés a lehetőségeket elsodorta. Talán ha öt-hat sort tudtam a gépbe másolni a „lassulásból”... Délután pedig a *Létezés képleteiből* dedikáltam-borítékoltam párat. Holnap felballagok velük a postára, hogy még a héten célba érjenek.

Folyamatos aggodalmaim egyike, amikor Satya elindul Bécsből a téli útviszonyok között... De most, alig egy órával ezelőtt Zsoltiéktól hívott, Bősről, ahol „kávécskáztak”. Azóta már a „sógorok” közelében járhat.

*

Megpróbáltam a „lassulás” folytatását másolni, de mindent duplán láttam a számítógépen. Steril kínlódás az egész! Csakhát az a hétköznapi nyomorúság, hogy nincs egyéb megoldás, ezt a munkát nekem kell elvégezni, az olvashatatlan nyomorodott kézírásom következtében.

Délutánra egy kicsit meg is betegedtem, ez egyáltalán nem ritka esemény. Most azonban, hogy odakint is beesteledett, nemcsak bennem alkonyodott, így egy kicsit elviselhetőbbé a világ és a világmindenség... És már majdnem „telihold” ragyog, amelyből könnyen kiolvasható, hogy odafent is békesség lakozik...

*

Tegnap, már később még az döböntett meg, hogy mai vállalásaim egyetlen - vagy egyik – sikere, hogy *elértem a nap végére!*

Mert ez az *igazi művészet!*

Birtokolni minden láthatatlant...

*

Jó régen írtam le ide valamit arról, hogy az ember egyszer születik, s egyszer hal meg.

Most pedig Kierkegaard Vagy-vagyokjában véletlenül „rálapoztam” egy ceruzával régen aláhúzott szakaszában ezt olvastam újra: „Isten csak egyszer lett test és hiábavaló dolog lenne azt hinni, hogy ez megismétlődik. (...) Így az ember is csak egyszer születik meg és nincs meg az ismétlés valószínűsége. (614. o.)

Amióta a *Lassulás mibenlétét* írom, ez a két iker-mondat erősítet meg abban, hogy ugyanott, ugyanúgy értelmezheti ezt más is, ahová én is eljutottam... Azt hiszem, hogy a *Létezés képletei* más-más irányból és más-más alakban, de azonosulnak a megtörténhetővel – és „nincs reinkarnáció”.

*

A garázs tetejéről lefolyó vizekből apró, pár centi hosszú jégcsapok nőnek ki. Ahogy délutánra egy kicsit felengedett a fagy, a kicsi jégcsapok végén a lefolyó erecske lassan megnövekedett, elnehezült, „elengedte” a jégcsap alját, s lecsöppent a csatornába, aztán láthatóan egyesült a többi „cseppel”, s lett belőle kicsi patak, később valahol elérte a folyót, netán valamelyik tavat, s végül a *tengert...*

Lett újra egy és egész!

Mert a *víz* nem semmisül meg, nem változik semmivé.

Tudom, hogy H₂O, de ha különválasztják, az már *nem víz!!!*

De lehet a Csendes-óceán vagy mondjuk a Niagara felidézhető zuhataga.

Ma estére pedig egy részleges holdfogyatkozást ígérnek a meteorológusok...

*

Elképesztő napok követik egymást!

Amikorra megélhetnénk Európa békéjét, ez a földrész önmagát pusztítja el. Hihetetlen, de így igaz, az Európai Unió abszurd rendszerével-politikájával megsemmisíti e földrész kultúráját, nyelvi gazdagágát...

A migránsok felfalják az egészséget, ahogy a szarvasmarhák a tavaszi legelőt...

Hátborzongató látni, hallani és megélni az európai kultúra csődjét a XXI. század második évtizedében...

A jövő lehetőségeit lenyelik a politika emésztőgödre!!!

Most, a Trianoni Diktátum századik évfordulóján.

*

Tegnap Tózsér hívott, hogy megkapta a *Létezés képleteit*. Ahogy beszélgettünk, kiderült, hogy benne is a „leépülés” folyamatai zajlanak, amelyek – így a messzeségből is – eléggé hasonlítanak az én „belső élményeimhez.” És ezeknek, ha akarom, van valamilyen jelentőségük, ha akarom, nincs.

Fagyos-keserű ez a létállapot: hogy már a harmincas korosztály ideje végleg lezárul...

Didergető ez a mostani, kinti január.

*

Az ebédből megmaradt tört krumplit bámultam, mert, ahogy a „maradékra” néztem, hirtelenjében meglódult bennem az, amit időnek mondunk, vagy inkább történelemnek. Mivel ez a kérdés magasodott elém, hogy utoljára mikor láttam – s mikor ettem – *krumplipogácsát*, egy fakó választ se lettem volna képes kipréselni magamból. Aztán már azt igyekeztem felderíteni, hogy mikor, miből és hogyan készült ez a „szegény emberek” csemegéje.

Szóval, az elején már leírtam, hogy alapjául a húsok mellé köretnek készített tört krumpli volt az alapházis. Mama ehhez adott lisztet és tojást, aztán az egészet összegyúrta, „elnyújtotta”, és pogácsaszaggatóval „kiszaggatta,” aztán tepsibe vagy lábasba rakta, és pirosra sütötte. És friss vagy kihűlt állapotában is laktató csemegé volt.

Szilárd elhatározásom lett, hogy ha itt lesznek az unokák, együtt készítünk ebből a csemegeből, hogy megtanulják a készítés módját, s megőrizték maguknak „későbbre.”

Csemege volt még a „laska” is, amit a vékonyra nyújtott levestésztából lehetett megsütni, a tűzhelyen – a „platnyin.”

... Ahogy pedig mindezt leírtam, oda jutottam, hogy – a többi mellett – nagyanyáink, anyáink ételeiről, italairól, mert az is volt, a legfontosabbakat amolyan megőrizni való csemegeként le kellene írnom... Mert például így télidőben a sült krumpli egy kevés vajjal „megijesztve” fenséges vacsorának számított...

Igaz, só is kellett rá egy kevés.

Meg-hát Sóoky nagyanyám kemencéje, amelyről illene egy rövidebb eposzt itt hagyni magam után, hogy érezzem az „ízikkoró” és a szőlővenyige lobogó parázs-ló, szikrákat vető ritmusát, a költészet megismételhetetlen, lánglobogású énekével együtt.

Most látom, hogy odakint komoly januári éjszaka lett...

Tele vagyok adóssággal...

*

Délelőtt orvosnál, a kötelező havi vitamininjekció és a nem kötelező, de nélkülözhetetlen altató végett. A mai nap lényegi része a pokoli, megállíthatatlan reflux, ami ellen nincs orvosság.

El kell viselni!

Ami mindig mindenben a legnehezebb. Ha azt mondom, hogy ez a leépülés csúcsumorúsága, akkor egyáltalán nem túlzok, hanem több mint tíz év feloldhatatlan tényét rögzítettem.

Amikor mindezt ide írtam, abban a „VAGY-VAGY” szerzője erősít meg, amikor ezt mondja: „A létezés nyomorúságos voltának az a legjobb bizonyítéka, amit nagyszerűségének (!) vizsgálata szolgáltat. (41. o.)”

Ami igaz is.

Csak ne volna olyan pokolian fájdalmas és kellemetlen.

*

Mint például most is – a *kiüresedés* mint létállapot. Amit ha sikerül kibontani, leírni, hogy a *semmi valamivé* – értelmezhetővé változik... Amikor mondjuk is, József Attilát megidézve: „nem írni volna jó.” Ennek ellenére e füzet léniái lassan megtelnek „valamivel” – a semmiből – remélem – érzékelhetővé, értelmezhetővé lesz egy-egy „kettétört pillanat”.

Megtörténik velem, bennem vagy általam – szinte nem is tudok róla, mindez olyan, mint például a szőlővenyigén lévő szőlőrügy téli álma – a távolságban ott a bor smaragd ragyogása, íze, illata, meg még az öröme is – hogy *van!*